

ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК 316.74:27-46-774

© Ірина Лазаренко
(Чернівці)РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО СЛУЖІННЯ:
ВІД ПООДИНОКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЖИТТЯ ПАРАФІЙ ДО СОЦІОЛОГІЧНОГО
ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ

У статті здійснюється аналіз становлення окремої галузі соціологічних досліджень у сфері соціального служіння релігійних організацій. Дається характеристика виділених автором періодам дослідження проблем соціального служіння, здійснюється узагальнення наукових пошуків суспільствознавців і священників у дослідженнях проблем соціального служіння, що мали зазвичай описовий та локальний характер. Визначається роль Другого Ватиканського Собору в регламентації і окресленні ролі та основних напрямів соціального служіння, узагальнюються напрацювання американських та західноєвропейських дослідників в галузі вивчення соціального служіння. Окреслюються пізнавальні можливості теорії організацій у вивченні соціального служіння церков, дається оцінка розробкам сучасних соціологічних досліджень у дискурсі соціального служіння.

Ключові слова: соціальне служіння, конгрегація, церква, конфесія, соціальна допомога, соціологічні дослідження, організаційний підхід.

Постановка проблеми. Соціальне служіння церков із часів Середньовіччя частково відображало участь соціальних інститутів у процесах врегулювання соціальних негараздів та підтримку соціально нестабільних верств населення. Приклади перших притулків для знедолених, хворих, дітей-сиріт при монастирях та, навіть, милостиня, котру церква закликала праведних християн подавати нужденним, відображає зародження напрямку соціальної допомоги. Однак, наукових праць із дослідження даної проблеми до початку ХХ століття досить мало і соціальне служіння досліджувалось у більш широкому контексті вивчення питань релігійних взаємовідносин.

Разом з тим, розвиток громадянського суспільства та посилення ролі недержавних організацій у вирішенні соціальних питань і соціального забезпечення зокрема, на початку ХХ століття актуалізують соціологічний інтерес до вивчення проблеми. Надання допомоги усім нужденним, яке притаманне християнству і зазначене у священних книгах, розгортається у концепції із соціального служіння та регламентується соціальними доктринами. Соціальна допомога постає не як інструмент для врегулювання соціальних проблем та стабілізації кризових станів суспільства, а як феномен, притаманний суспільству, закладений в основу його існування та розвитку. І саме у процесі надання соціальної допомоги та здійснення відповідних практик реалізується соціальне служіння.

Ще до 20-х рр. ХХ ст. у науковій літературі з'являються поодинокі згадування вивчення конфесійної соціальної діяльності в США та Західній Європі. Однак, ці дослідження носили описовий, несистемний характер, проводились, здебільшого, у вигляді кейс-стаді та були не репрезентативні. Зрештою, на початку ХХ ст. у зв'язку із соціально-політичними зрушеннями, дослідження соціального служіння привертають увагу соціологів та розпочато пошук теоретичних і практичних інструментів для проведення соціологічних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Представники ранніх досліджень соціального служіння Дж. Фіхтер, Дж. Льюїс, Дж. Вінд, П. Дуглас здійснили опис історії ранніх католицьких і протестантських позабогослужбових практик. Зокрема, Дж. Фіхтер виділяє 4 типи прихожан та ступінь їх залученості до соціального служіння. З іншого боку, П. Дуглас розробив типологію християнських релігійних організацій за ступенем включеності в соціальне служіння.

Варто зазначити, що на розвиток досліджень соціального служіння так чи інакше впливали зрушення у католицькому догматичному дискурсі. Зокрема, Другий Ватиканський Собор та, як наслідок, поява наступних документів: “Пастирська конституція про Церкву в сучасному світі” – “*Gaudium et spes*”; “Догматична конституція про Церкву” – “*Lumen Gentium*”, “Декларація про релігійну свободу” – “*Dignitatis humanae*”; “Декрет про апостольство мирян” – “*Apostolicam actuositatem*”; Енцикліка Папи Павла IV – «*Ecclesiam suam*» та енцикліки Папи Іоана Павла II.

Серед доробку соціологів у галузі вивчення соціального служіння помітне місце займають праці К. Дадлі – “Від узвичаєної Церкви до соціального служіння: Дослідження елементів, що сприяють мобілізації конгрегацій”, Н. Аммерман – “Стовпи віри”, М. Чавеса – “Конгрегації в Америці”, К. Джексона та М. Чавеса – “Настільна книга із вивчення конгрегацій”. Останні працювали в інституті Албан (the Alban Institute), своєрідному центрі соціального аудиту для ліберально орієнтованих конфесій. З позицій організаційного підходу досліджували соціальне служіння Н. Дж. Демерат, П. Холл, Е. Сміт, Р. Вільямс та ін. Результати їх співпраці висвітлені у книзі “Священні кампанії: організаційні аспекти релігії та релігійні аспекти організацій”.

Відомим дослідником соціального служіння в соціології США є Р. Кнаан. Серед його робіт – “Неукладена угода. Співпраця у залузі соціальної роботи та релігії”, “Невидима рука підтримки. Американські конгрегації та забезпечення добробуту”. Проблемам структури соціального служіння, його ресурсів та агентів присвячені роботи Р. Сайдера та Х. Унру – “Служити суспільству, рятуючи душі: розуміння впливу фактору віри в соціальному служінні церкви”

Британську соціологію у галузі вивчення соціального служіння церков представляють М. Гест, М. Харріс, К. Тастінг та Л. Вудхед. М. Харріс та її праця “Різностороння турбота – соціальна робота та релігійні конгрегації” наголошує на істотний вплив соціального служіння християнських церков на добробут Великобританії, незважаючи на досить невелику кількість досліджень даної проблематики.

Вітчизняні дослідження соціального служіння здебільшого проводяться релігієзнавцями. Однак, варто виокремити внесок у розвиток даної соціологічної галузі В. Докаша, О. Іванкової-Стецюк, С. Яремчука, О. Здіорука, О. Сагана, Ю. Решетнікова, О. Кисельової, П. Ганулича та дослідження Центру Разумкова.

Відштовхуючись від рівня дослідженості даної проблеми та потреби в систематизації і аналізі наукових обстежень соціального служіння, автором сформульовано наступну мету: проаналізувати дослідницький матеріал щодо розуміння соціального служіння від окремих конфесійно спрямованих проєктів до соціологічних досліджень. Внаслідок поставленої мети, сформовано такі завдання статті:

- ✓ виокремити найбільш значущі для науки звернення до проблем соціального служіння серед представників конфесійно орієнтованих досліджень;
- ✓ охарактеризувати напрацювання соціологів у США та Західній Європі в галузі дослідження конгрегацій (*congregational studeis*);
- ✓ дати оцінку пізнавальним можливостям органістичної теорії в дослідженнях соціального служіння;
- ✓ проаналізувати типології соціальних програм релігійних общин.

Для проведення ретроспективного аналізу ми пропонуємо умовно виокремити 3 періоди в розвитку американських та західноєвропейських досліджень. Перший період (перша половина ХХ ст.) презентують ранні дослідження американських суспільствознавців і представників католицького середовища. До другого періоду (90ті рр. ХХ ст.) належать праці американських соціологів, котрі намагалися застосувати теорію організації у дослідженнях соціального служіння церков. Третій період презентують доробки соціологів нашого часу (від 2000-х рр.) та комплексний соціологічний підхід до вивчення проблеми. Окрема увага буде приділена вітчизняному доробку в дослідженні даної проблематики.

Виклад основного матеріалу. 1. Ранні дослідження соціального служіння на поч. ХХ ст. у США та Великобританії мають характер розвідок та здійснювалися суспільствознавцями і представниками католицького та протестантського середовища. Однак дані поодинокі дослідження перш за все актуалізували тему соціального служіння у науковому товаристві та стали першим джерелом інформації.

У 20-ті рр. ХХ ст. американський дослідник П. Дуглас провів дослідження протестантських конгрегацій на предмет участі у практиках із надання соціальної допомоги та розробив їх типологію.

Першу групу – “типово розвинені конгрегації” складають більшість протестантських церков, котрі рідко, але все ж практикують соціальне служіння, на кшталт релігійної освіти. Друга група – “недорозвинуті конгрегації” не виконують навіть основних функцій та часто розташовані у маленьких бідних містечках. Третя група – “соціально-орієнтовані конгрегації” теж малочисельна, однак займається організацією соціального служіння та надає соціальну допомогу поза власною релігійною спільнотою. Варто зазначити, що на поч. ХХ ст. соціальне служіння як феномен тільки зароджувалось у США, а для Європи взагалі було незнайоме, тому дослідження П. Дугласа і виділена ним група т.зв. “socially adopted” конгрегацій засвідчує появу даного комплексу практик серед протестантських церков.

У 40-50-ті рр. ХХ ст. у католицькому середовищі були проведені соціально-демографічні описи пастви, які були покликані з’ясувати склад окремо взятої парафії та охарактеризувати участь парафіян у богослужбових практиках. Показовим є те, що увага приділялася не лише участі у таїнствах, а у залученості парафіян до життя релігійної спільноти загалом. Опис проводився як священиками на місцях, так і співробітниками конфесійних інститутів та релігійних орденів. Дані розвідки стали основою та поштовхом католицького середовища до прийняття важливих для розвитку соціального служіння документів [6].

Знаковими католицькими кроками до проголошення необхідності соціального служіння стали документи, прийняті на Ватиканських Соборах середини ХХ ст. Так, у “Пастирській конституції про Церкву” (“*Gaudium et spes*” 1965 р.), прийнятої на Другому Ватиканському Соборі, проголошується рівність людей та суспільний характер їх покликання. Також звернено увагу на необхідність сприяння всезагальному благу та участі у цьому кожного вірянина. У декреті “Про служіння та життя священика” наголошується на тому, що пастирська робота не повинна обмежуватись турботою про вірян, а має сприяти становленню “істинної християнської спільноти”. Власне, останнє декларує участь священиків у житті всієї спільноти, а не лише парафії [7, с.170].

У декреті “Про апостольство мирян” (“*Apostolicam actuositatem*”) засвідчується відповідальність мирян не лише за спасіння власної душі, але й оточуючого – соціального світу. Декрет закликає віруючих працювати не лише в стінах парафії, а й у соціальному середовищі, що сприятиме вирішенню питань людського спасіння. Знаковою стала енцикліка папи Павла VI “Своїй Церкві” (“*Ecclesiam suam*”, 1964 р.), в якій понтифік закликав до діалогу Церкви із сучасною людиною. На його думку, такий діалог сприятиме спасительській діяльності Церкви. Надалі справа розвитку соціального служіння була продовжена Іоаном Павлом II, котрому належать такі документи як: “Працею своєю” (“*Laborem exercens*”, 1981 р.); “Турбота про соціальні справи” (“*Sollicitudo rei socialis*”, 1987 р.); “Сотий рік” (“*Centesimus annus*”, 1991 р.).

У Америці в 50-х рр. ХХ ст. Дж. Фіхтер зробив спробу дослідити ступінь залученості католиків до позабогослужбових практик. У своїй праці “*Dynamics In The City Church*” (1951 р.) Дж. Фіхтер аналізував участь парафіян у зборах пожертв (фондрайзинг), просвітницькій діяльності, дозвіллі, облагороджуванні території тощо. В результаті дослідник виділяє чотири типи прихожан: “Приходське ядро”; “Середньостатистичні католики”, “Маргінальні католики” та “Непрактикуючі католики”, які так чи інакше беруть участь у позабогослужбовій діяльності. Остання, на думку Дж. Фіхтера, і стає одною із головних утворюючих практик парафіяльної спільноти [6].

2. Організаційний підхід при вивченні соціального служіння був популярним серед соціологів у другій пол. 90-х рр. ХХ ст. Зокрема, спроби застосувати теорію організації

отримали поширення у представників інституту Албан, котрий виник як осередок консалтингу ліберально спрямованих церков. У цей час “ринок” релігійних організацій в Америці надзвичайно широкий, а конкуренція набирає обертів. Тому соціальна допомога як низка практик позабогослужбової діяльності розглядається на кшталт спроби вижити на “ринку послуг”. А інститути, такі як Албан, стали консультативними центрами для релігійних організацій. Варто зауважити, що поява таких структур дала поштовх до проведення комплексних соціологічних досліджень у сфері вивчення соціального служіння. Так, представник інституту Албан – К. Дадлі створив першу хрестоматію із дослідження релігійних конгрегацій. Сам К. Дадлі зазначав, що соціальне служіння – основний спосіб “виживання” релігійних організацій, котрий дозволяє їм бути конкурентоспроможними та збільшувати чисельність їх послідовників [13, с.198]. У цей час науковці намагаються створити методологію дослідження конгрегацій та їх соціального служіння, щоб надати керівництву релігійних спільнот практичні інструменти для виявлення проблем, їх рішення та вибору оптимальних напрямків діяльності загалом.

Таким чином, було адаптовано організаційний підхід із врахуванням специфіки (релігійний фактор), значення котрого, однак, часто взагалі не брали до уваги, або відводили йому периферійну роль. Власне прихильники організаційного підходу заявляли, що релігійні організації варто досліджувати як й інші соціальні організації. Такий підхід має низку здобутків. По-перше, концептуалізує релігійну спільноту як соціальну організацію та надає соціологам інструмент її вивчення. По-друге, вперше соціальне служіння визначене як конфесійна соціальна допомога, котра існує паралельно із соціальною роботою. Якщо ж соціальне служіння постає як комплекс практик із надання соціальної допомоги в межах діяльності релігійної організації, то чому не може бути частиною соціальної політики, котра реалізується державними соціальними організаціями через практики соціального захисту – соціальну роботу? Недоліком даного підходу постає їх описовість та нехтування аналітичною складовою дослідження. Разом з тим, організаційні теорії мають пізнавальні можливості в дослідженні соціального служіння та потребують критичного осмислення їх внеску в розвиток соціологічної науки.

Черговий поштовх у розвитку соціального служіння в США та, як наслідок, інтерес до цього явища у соціологів спричинений соціально-політичним зрушенням. У 1996 р. був прийнятий закон “Про особисту відповідальність та наданні можливості працевлаштування” (Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act), котрий зобов’язав адміністрації штатів надати право релігійним організаціям, разом із некомерційними структурами, працевлаштовувати громадян. Разом з тим, релігійним організаціям було дозволено зберегти право застосовувати свою символіку (на кшталт ікон) та інших релігійних атрибутів при наданні соціальної допомоги. Нові свободи у сфері соціального служіння були надані релігійним спільнотам із прийняттям т.зв. “Законів Буша”. У 2001 р. Дж. Буш видав два законопроекти, внаслідок котрих на базі Білого дому був створений Департамент з питань релігійних та громадських ініціатив (White House Office of Faith-Based and Community Initiatives). Такий крок вивів на новий рівень роль релігійних спільнот у наданні соціальної допомоги, адже, разом з тим, вони отримали право брати участь у програмах із державного фінансування. Влада США проголосила, що релігійні організації часто можуть швидше реагувати на суспільні негаразди та краще за державні структури надавати соціальну допомогу на місцях. Для більш ефективного врегулювання їх діяльності на місцевому рівні Дж. Буш ініціює створення подібних департаментів у п’яти штатах. Внаслідок цих законодавчих ініціатив наразі у кожному штаті існують структури із врегулювання діяльності релігійних (faith-based) організацій. Ці структури покликані всіляко допомагати релігійним організаціям брати участь у грантах на отримання державного фінансування та залучати нові конгрегації до співпраці [10, с.45].

Як наслідок, у 1998 р. стартує низка національних вибіркового обстежень церков. Серед них: “National Congregations Study” (NCS, 1998 р.), “Faith Communities Today – Cooperative Congregations Study Project” (1999 р.), та міжнародний проект – “International Congregational

Life Survey” (2001 р.) за участі Нової Зеландії, Австралії та Англії. Проведені дослідження намагались дати відповідь на питання щодо:

- ✓ долі конгрегацій;
- ✓ ступеня залученості до практик із надання соціальної допомоги (соціальне служіння);
- ✓ створення портрету сучасної конгрегації;
- ✓ соціально-економічних факторів, котрі сприяють розвитку соціального служіння конгрегацій;
- ✓ різновидів наданої соціальної допомоги як позабогослужбових практик конгрегацій;
- ✓ долі бюджету, котрий виділяється конгрегацією на соціальне служіння.

3. Сучасні дослідження соціального служіння церков (починаючи із 2000-х рр.) спрямовані на визначення різновидів та змісту соціальних програм. Релігійна спільнота виступає як “провайдер” соціальних послуг [6]. Що розуміти під поняттями ‘соціальна програма’ та ‘соціальні послуги’? На думку американського соціолога Р. Кнаана, одностайної відповіді бути не може, адже все залежить від завдань дослідження. У своїй книзі “The Invisible Caring Hand. American Congregations and the Provision of Welfare” (2000 р.) він виділяє шість типів релігійних організацій (за розміром географічної протяжності), котрі надають соціальні послуги (здійснюють соціальне служіння): 1) місцеві конгрегації (local congregations); 2) міжконфесійні агентства та екуменістичні коаліції (ecumenical agencies and ecumenical coalitions); 3) міські та регіональні релігійні агентства (citywide and regionalwide sectarian agencies); 4) національні проекти та організації під релігійним патронажем (national projects and organizations under religious auspices); 5) параконфесійні організації захисту та допомоги (paradenominational advocacy and relief organizations); 6) міжнародні організації із релігійною приналежністю (regionally affiliated international organizations) [13, с.27].

У підсумку, Р. Кнаан визначає соціальне служіння як діяльність, котру здійснюють члени релігійної організації (незважаючи на конфесію) з метою покращення якості життя всередині своєї спільноти [12, с. 78]. Визначаючи поняття “соціальне служіння” притаманним католицькому середовищу, Р. Кнаан пропонує вживати нейтральне позначення даного феномену – “соціальні послуги”. Наголошуючи на тому, що такі послуги члени конгрегації надають всередині власної спільноти, тобто “ком’юніті” (англ. – community), Р. Кнаан розуміє місцеву територіальну, а не конфесійну спільноту.

У праці “Неукладена угода. Співпраця у галузі соціальної роботи та релігії” (The Newer Deal. Social Work and Religion in Partnership, 1999) він пропонує розрізнати поняття “соціальна програма” та “сфера послуг” у соціальному служінні. Перше свідчить про сферу застосування або ж кризову ситуацію чи групу. А друге – сфера послуг, котра містить набір практик, що здійснюються для реалізації допомоги. Наприклад, якщо сфера застосування медицина, то у послуги входить медичне консультування, надання медикаментів, організація пунктів прийому та допомоги громадянам тощо.

Інші американські соціологи – Х. Унру та Р. Сайдер під “соціальним служінням” розуміють будь-які спільні (із усіма членами спільноти) зусилля Церкви з метою повпливати на суспільство та покращити якість життя тих, хто не є членами Церкви [16, с.28]. Ці науковці пропонують цікаву класифікацію допомоги, котра надається релігійними спільнотами. Вони виділяють чотири типи допомоги:

1. допомога нужденним (“дати рибу тому, хто голодує”) – найперші практики допомоги, серед яких надання їжі, житла, одягу тощо.

2. особистісний розвиток (“навчити того, хто голодує як ловити рибу”) – надати нужденним способи персонального розвитку серед яких знання, навички, вміння реалізувати себе в суспільстві, сприяти покращенню психоемоційного стану знедоленого.

3. розвиток спільноти (“надати людям знаряддя для ловлі риби”) – працевлаштувати та надати житло, мед.допомогу для людей, котрі знаходяться в скрутному життєвому становищі. Таким чином, сприяти врівноваженню спільноти та зниженню ризиків (крадіжки, хвороби тощо).

4. системні зміни (“допомогти кожному отримати доступ до ставка з рибкою на рівних, справедливих засадах”) – вирішення суспільних негараздів у сфері політики, освіти, соціального забезпечення тощо [16, с.45].

Варто зазначити, що найбільш помітні дослідження соціального служіння в США також отримали поширення і у Великобританії. Англійська дослідниця М. Харріс звертає увагу на схожість осередків із надання допомоги релігійними організаціями та некомерційних (громадських) організацій. Спільним М. Харріс вважає саму природу допомоги (безоплатна, не потребує будь-якої подяки), ролі її агентів, супротив формалізації структури організацій. А також вона виділяє й відмінні риси. Серед яких, наприклад, характер побудови стосунків між лідерами та послідовниками / керівником та підлеглими [15, с.65].

В українській соціології проблемами соціального служіння, як правило, займаються релігієзнавці. Найбільш помітним серед соціологічних досліджень постає опитування, яке проводиться Центром Разумкова “Релігія і Церква в українському суспільстві: конфесійний розподіл” (останнє – 2016 р.). Дослідження покликане з’ясувати ставлення представників різних конфесій до найбільш значущих проблем суспільства та їх участь у різних сферах життя соціуму. Також можна зустріти поодинокі дослідження окремо взятих науковців. Наприклад, В. Докаш “Актуальні проблеми соціального служіння протестантських деномінацій в умовах формування громадянського суспільства”, Н. Гаврілової “Нові форми соціальної діяльності релігійних організацій”, О. ВасиLINEЦЬ “Соціальна функція Церкви в умовах трансформації українського суспільства: державно-управлінський аспект” та В. Любчук “Особливості соціального служіння християнських церков в умовах становлення громадянського суспільства в Україні”.

Висновки. Отже, варто зауважити, що ретроспективний аналіз соціального служіння, здійснений автором, дозволив визначити коріння вивчення даної проблеми, котре лежить в основі природи релігії – готовності допомогти заради досягнення загального блага. А також окреслити події, котрі актуалізували наукові обстеження даної проблематики, а саме: суспільно-політичні зрушення в американському суспільстві та події в католицькому середовищі (Другий Ватиканський Собор).

Надалі соціологія пробувала застосовувати напрацьований інструментарій, щоб задовольнити потреби релігійного середовища у вивченні проблем спільноти та пошуку нових орієнтирів. Одним із прикладів такого застосування стали спроби розгляду питань дослідження релігійної спільноти з позицій теорії організацій. Хоча даний підхід має низку суттєвих недоліків, він яскраво демонструє дослідницький потенціал соціології як науки в емпіричних обстеженнях релігійних конгрегацій та соціального служіння, здійснюваного ними. Власне, такі масові дослідження з’являються у США вже наприкінці ХХ – на поч. ХХІ ст. та продовжують розвиватись і по сьогодні.

Також автор наголосив на досить низькому рівні зацікавленості українських соціологів до даної проблеми. Однак розвиток громадянського суспільства та волонтерського руху сприятиме поширенню ролі соціального служіння за прикладом США та Великобританії, що, на думку автора, посилить дослідницьку увагу соціологів до вивчення питань соціального служіння як форми соціальної допомоги суспільству.

Література

1. Гаврілова Н. Нові форми соціальної діяльності релігійних організацій / Н. Гаврілова // Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Релігія і церква в сучасній Україні: стан, проблеми, перспективи». – Київ., 2007. – С. 121-127.
2. Докаш В.І. Актуальні проблеми соціального служіння протестантських деномінацій в умовах формування громадянського суспільства / В.І. Докаш // Українське релігієзнавство. – 2007. – № 44. – С. 254-257.
3. Лазаренко І. Конвертація соціального капіталу у практики соціальної допомоги / І. Лазаренко // Вісник національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – К., 2016. – С. 58-64.
4. Онищук С. В. Порівняльний аналіз соціальної доктрини традиційних християнських церков в Україні в питаннях взаємодії держави і церкви [Електронний ресурс] / С. В. Онищук // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 4. – С. 56-65. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpdu_2014_4_10

5. Орешина Д. Католический приход во второй половине XX века: факторы формирования приходской общины // Материалы семинара "Социология религии". Серия: Проблемы организации церковных общин. Международная практика, 3 (2010): М: ПСТГУ. URL: <http://socrel.pstgu.ru/papers>
6. Орешина Д. Социальная деятельность приходских общин и конфессиональных организаций. Обзор социологических исследований [Электронный ресурс] / Д. Орешина / материалы семинара "Социология религии". – Серия: Социальная деятельность религиозных организаций. – М.: ПСТГУ. – 2014 г. – Режим доступа: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjwmNWoi5zYAhXRbVAKHbqfDxYQFggtMAE&url=http%3A%2F%2Fsocrel.pstgu.ru%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F12%2FWP_2014-14.pdf&usq=AOvVaw2sM-XajNkji-x28d8TNZ6y
7. Пасічний Р. Я. Соціальна доктрина Католицької Церкви та етапи її становлення / Р. Я. Пасічний // Гуманітарні та соціальні науки: матеріали I Міжнародної конференції молодих вчених HSS-2009, 14–16 травня 2009 року, Львів, Україна / Національний університет "Львівська політехніка". – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. – С. 170–171.
8. Соціальна доктрина Церкви (збірник статей). – Львів: Свічачо., 1998. – 300 с.
9. Ammerman N. Pillars of Faith. Berkley^ University of California press, 2005.
10. Chaves M. Congregations in America. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2004.
11. Снаан R.A. The Newer Deal. Social Work and Religion in Partnership. Columbia University Press, 1999.
12. Снаан R.A. The Invisible Caring Hand. American Congregations and the Provision of Welfare. New-York University Press, 2002.
13. Dadley C. S. From Typical Church to Social Ministry: A Study of the Elements Which Mobilize Congregations // Review of Religious Research, Vol. 32, No. 3 (Mar., 1991). P.195 – 212.
14. Handbook for Congregational Studies / C.W. Jackson, C.S.Dudley, W.M. McKinney (eds.). USA: Abingdon Press, 1986. Cnaan R.A. The Invisible Caring Hand. American Congregations and the Provision of Welfare. New-York University Press, 2002.
15. Harris M. Quite Care – Welfare Work and Religious Congregations // Journal of Social Policy, (1995) 24 (1). – P.53-71.
16. Sider R.J., Unruh H.R. Saving Souls, Serving Society: Understanding the Faith Factor in Church-Based Social Ministry. New-York: Oxford University Press, 2005.

Literatura

1. Havrilova N. Novi formy sotsial'noyi diyal'nosti relihiynykh orhanizatsiy / N. Havrilova // Zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Relihiya i tserkva v suchasniy Ukraini: stan, problemy, perspektyvy». – Kyiv., 2007. – S. 121-127.
2. Dokash V.I. Aktual'ni problemy sotsial'noho sluzhynnya protestant-s'kykh denominatsiy v umovakh formuvannya hromadyans'koho suspil'stva / V.I. Dokash // Ukrainy's'ke relihiyevnavstvo. – 2007. – # 44. – S. 254-257.
3. Lazarenko I. Konvertatsiya sotsial'noho kapitalu u praktyky sotsial'noyi dopomohy / I. Lazarenko // Visnyk natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyiv's'kyi politekhnichnyy instytut imeni Ihorya Sikors'koho». – K., 2016. – S. 58-64.
4. Onyshchuk S. V. Porivnyal'nyy analiz sotsial'noyi doktryny tradytsiynykh khrystyyans'kykh tserkov v Ukraini v pytannyakh vzayemodiyi derzhavy i tserkvy [Elektronnyy resurs] / S. V. Onyshchuk // Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya. – 2014. – Vyp. 4. – S. 56-65. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2014_4_10
5. Oreshyna D. Katolycheskyy prykhod vo vtoroy polovynе KhKh veka: faktory formirovaniya prykhodskoy obshchyny // Materyaly semynara "Sotsyolohyya relyhyu". Seryya: Problemy orhanyzatsyy tserkovnykh obshchyn. Mezhdunarodnaya praktyka, 3 (2010): M: PSTHU. URL: <http://socrel.pstgu.ru/papers>
6. Oreshyna D. Sotsyal'naya deyatel'nost' prykhodskyykh obshchyn y konfessional'nykh orhanyzatsyy. Obzor sotsyolohycheskykh yssledovanyy [Elektronnyy resurs] / D. Oreshyna / materyaly semynara "Sotsyolohyya relyhyu". – Seryya: Sotsyal'naya deyatel'nost' relyhoznykh orhanyzatsyy. – M.: PSTHU. – 2014 г. – Rezhym dostupu: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjwmNWoi5zYAhXRbVAKHbqfDxYQFggtMAE&url=http%3A%2F%2Fsocrel.pstgu.ru%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F12%2FWP_2014-14.pdf&usq=AOvVaw2sM-XajNkji-x28d8TNZ6y
7. Pasichnyy R. Ya. Sotsial'na doktryna Katolyts'koyi Tserkvy ta etapy yiyi stanovlennya / R. Ya. Pasichnyy // Humanitarni ta sotsial'ni nauky: materialy I Mizhnarodnoyi konferentsiyi molodykh vchenykh HSS-2009, 14–16 travnya 2009 roku, L'viv, Ukrainy / Natsional'nyy universytet "L'viv's'ka politekhnika". – L'viv: Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu "L'viv's'ka politekhnika", 2009. – S. 170–171.
8. Sotsial'na doktryna Tserkvy (zbirnyk stately). – Liviv: Svichado., 1998. – 300 s.
9. Ammerman N. Pillars of Faith. Berkley^ University of California press, 2005.
10. Chaves M. Congregations in America. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2004.
11. Снаан R.A. The Newer Deal. Social Work and Religion in Partnership. Columbia University Press, 1999.
12. Снаан R.A. The Invisible Caring Hand. American Congregations and the Provision of Welfare. New-York University Press, 2002.

13. Dadley C. S. From Typical Church to Social Ministry: A Study of the Elements Which Mobilize Congregations // Review of Religious Research, Vol. 32, No. 3 (Mar., 1991). P.195 – 212.
14. Handbook for Congregational Studies / C.W. Jackson, C.S.Dudley, W.M. McKinney (eds.). USA: Abingdon Press, 1986. Cnaan R.A. The Invisible Caring Hand. American Congregations and the Provision of Welfare. New-York University Press, 2002.
15. Harris M. Quite Care – Welfare Work and Religious Congregations // Journal of Social Policy, (1995) 24 (1). – R.53-71.
16. Sider R.J., Unruh H.R. Saving Souls, Serving Society: Understanding the Faith Factor in Church-Based Social Ministry. New-York: Oxford University Press, 2005.

Iryna Lazarenko

**Retrospective analysis of social ministry: from everyday life studies
of parish to sociological survey of the problem**

The paper analyzes a process of formation a separate branch of sociological research in the field of social ministry of religious organizations. It was mentioned, that some practices of social ministry were carried out by Christian church since Middle Ages. It was the first attempts in the way of provision a social assistance to socially vulnerable groups of the society.

It gives a characteristic of some periods in studying problems of social ministry in Christian church and society. First, author tried to generalize scientific researches of social scientists and Christian priests in studying of social ministry problems. I was noticed, that this researches was carried out descriptive and local in nature. But these researches actualize the problem of social ministry by religious organizations in scientific area. Secondly, I was mentioned the role of the Second Vatican Council in determination and regulation of the main aim and directions of social ministry of Christian church. Vatican councils and adopted encyclopedias form the social doctrine of the church, indicating the institutionalization of social ministry in the religious environment. The Christian church declares its readiness and ability to participate not only in religious practices but also to carry out its functions outside the temple.

Thirdly, paper deals a contribution of American and Western European researchers in the field of social ministry studies of Christian church. Defined the cognitive possibilities of the organizations theory in the social ministry studies. The author also emphasizes that this approach was developed in the research of Alban institute for the development of a strategy for regulating non-confessional activities of religious organizations. Also paper gives examples of classification the parish community according to the involvement in social service. Finally, it was given an assessment of the development of contemporary sociological research in the discourse of social ministry.

Key words: social ministry, congregation, church, confession, social assistance, sociological research, organizational approach.

Надійшла до редакції 16.10.2017 р.